

Projectplan Het Oude Diepgebied

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Aanleiding	3
2.1 Het Oude Diepgebied	3
2.2 Waterrecreatie in Het Hogeland	4
3. Probleem/ Kans	4
4. Doelstelling	6
4.1 Ambitie	6
4.2 Doelstellingen	7
5. Resultaat	11
6. Gebruikers	12
7. Samenhang met andere projecten/programma's	13
7.1 Lokaal aanhaken bij bovenlokale ontwikkelingen.....	13
7.2 Samenhang lokale projecten.....	14
8. Koppeling met het provinciale programmaplannen	15
9. Planning.....	16

1. Inleiding

De gemeente Het Hogeland investeert met haar Nationaal Programma Groningen-middelen in waterrecreatie. Water is meer dan alleen een plek voor boten en kano's. Het brengt dynamiek en levendigheid waar water en land samenkomen en maakt het de omgeving afwisselend en aantrekkelijk. Dit geldt niet alleen voor toeristen, maar ook voor onze inwoners. De wateren in Het Hogeland bieden kansen om impact te maken op het gebied van brede welvaart, ook voor mensen met een beperkter budget.

Gemeente Het Hogeland investeert met waterrecreatie in drie gebieden, waaronder het Oude Diepgebied. Dit doen we samen met andere gemeenten en organisaties. Door aan te sluiten op regionale ontwikkelingen, zoals het Provinciaal programmaplan Nationaal Programma Groningen en de Baanbreker Vrijtijdseconomie, integreren de projecten naadloos in Het Hogeland.

Het Oude Diepgebied is een relatief onontdekt en ontoegankelijk gebied in Het Hogeland. Het ontwikkelen ervan draagt bij aan een gevarieerd aanbod aan dagactiviteiten, zowel voor inwoners, dagjesmensen en verblijfgasten. Door de vaarwegen te verbinden met de wandel- en fietspaden wordt er een impuls gegeven aan de landrecreatie in Het Hogeland. Met relatief weinig inspanningen op een natuur inclusieve manier wordt dit gebied gekoppeld aan bestaande recreatiegebieden. Het ontwikkelen van kanoroutes door dit gebied maakt dit gebied toegankelijk voor (natuur)recreanten. De meanderende wateren bieden een unieke ervaring om doorheen te kanoën en op deze manier de weidevogels en de natuur te beleven. De gebiedsontwikkeling heeft de focus op natuurontwikkeling, -educatie en -recreatie in het Oude Diepgebied. Daarmee wordt ook een impuls gegeven aan de voorzieningen, promotie en ondernemerschap in het Oude Diepgebied.

Momenteel wordt dit conceptplan Het Oude Diepgebied verder uitgewerkt in samenwerking met waterschap Noorderzijlvest, Promotie Waddenland en Economic Board Groningen. Ook zijn er verkennende gesprekken gevoerd met Het Groninger Landschap en Collectief Groningen West. Er is een sterke samenhang met het Thematisch Programmaplan Nationaal Programma Groningen 2019-2023 en het Provinciaal programmaplan Nationaal Programma Groningen 2024-2029 van de provincie Groningen. Uiteindelijk wordt dit conceptplan ingediend voor een provinciale aanvraag bij het Nationaal Programma Groningen. De gemeenten Westerkwartier en Groningen worden gevraagd om schriftelijk hun steun te betuigen voor dit project.

Leeswijzer

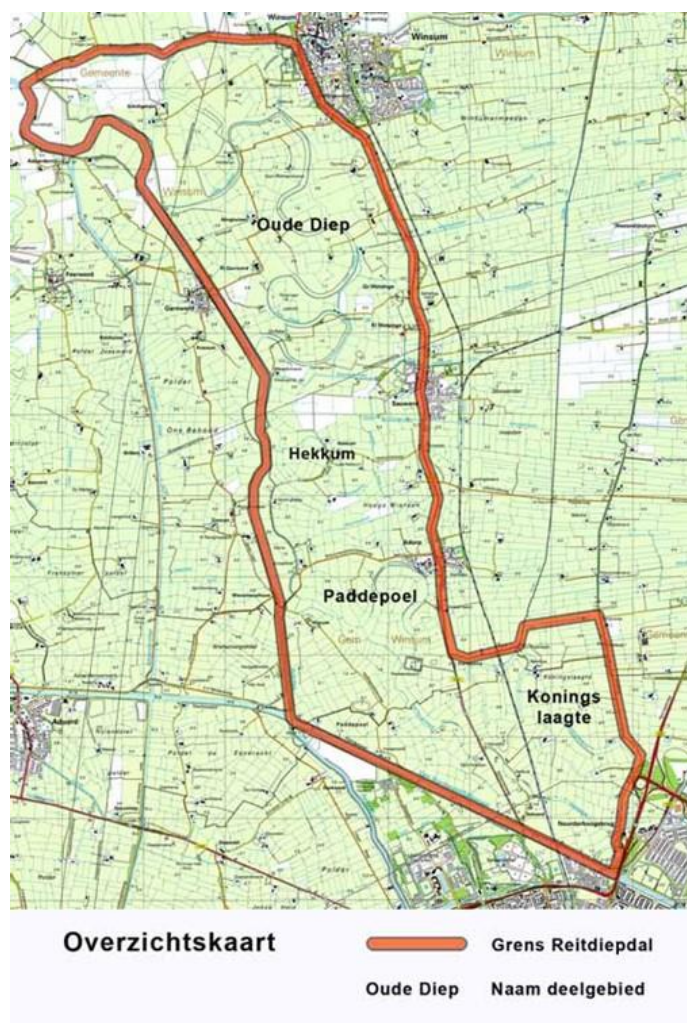
Dit conceptplan maakt duidelijk dat het Oude Diepgebied als onderdeel van het Reitdiepdal een uniek gebied is als het oudste cultuurlandschap van West-Europa. Tevens is het gebied een belangrijk weidevogelgebied en onderdeel van de Hunzevisie 2030 van het Groninger Landschap. Vervolgens worden de kansen benoemd op het gebied van natuurontwikkeling en versterking van landschappelijke structuur, recreatie en toerisme. Dit resulteert in vier doelstellingen die bijdragen aan de aantrekkelijkheid van het Oude Diepgebied en de provincie Groningen. Tenslotte wordt uiteengezet welke concrete resultaten dit project nastreeft en hoe het project aanhaakt bij (boven)lokale ontwikkelingen.

2. Aanleiding

2.1 Het Oude Diepgebied

Het gebied dat centraal staat in dit project is het Oude Diepgebied - het noorden van het Reitdiepdal. Het Reitdiepdal is het gebied ten oosten van het Reitdiep. Aan de noordzijde wordt het begrensd door het Winsumerdiep, aan de oostzijde door de weg N361 (Winsum-Adorp). Het Van Starckenborgkanaal vormt de grens van het Reitdiepdal aan de zuidzijde. In het Reitdiepdal liggen oude meanders van de Hunze. Vroeger werd de Hunze gebruikt om veen te vervoeren via de stad Groningen naar de Waddenzee. De rivier speelde daarmee een belangrijke rol in de ontwikkeling van de stad. Het was de toegang naar de zee en het achterland met het veengebied.

Een groot deel van het Reitdiepdal is kerngebied binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en is voor een deel in eigendom en beheer van het Groninger Landschap. Deze NNN-status is te danken aan het cultuurhistorische open weidelandschap (oudste cultuurlandschap van West-Europa) en de betekenis ervan voor weidevogels. Verder bestaat het NNN in het Reitdiepgebied uit beheersgebieden. In beheersgebieden kunnen agrarische ondernemers een beheersvergoeding krijgen voor bepaalde inspanningen, zoals bijvoorbeeld het later maaien of minder bemesten. Tevens wordt bij het beheer van het Reitdiepdal nauw samengewerkt met de boeren uit de omgeving die aangesloten zijn bij de organisatie Collectief Groningen West.

Figuur 1: overzicht gebieden in het Reitdiepdal

2.2 Waterrecreatie in Het Hogeland

De gemeente Het Hogeland heeft een visie/kansenkaart waterrecreatie opgesteld. Hierin staat waar de gemeente vanuit Nationaal Programma Groningen kan investeren op zowel korte als lange termijn projecten, en waar de gemeente kan investeren in groter (bovenlokaal) verband. Op basis van deze visie investeert de gemeente met behulp van Lokaal Nationaal Programma Groningen middelen uit het gemeentelijk trekkingsrecht in een drietal gebieden in waterrecreatie, waaronder in het Oude Diepgebied.

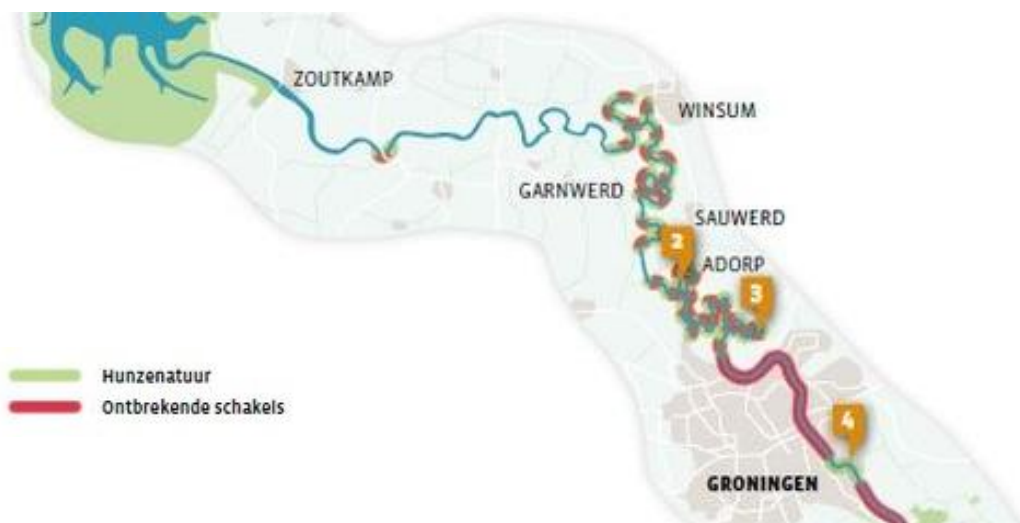
Samen met het waterschap Noorderzijlvest en de provincie Groningen heeft de gemeente Het Hogeland een verkenning laten uitvoeren naar de mogelijke uitbreiding van vaarroutes in het Oude Diepgebied. Een extern onderzoeksbureau heeft onderzocht welke routes het waard zijn om in te investeren en welke koppelkansen er rondom de routes zijn. Naar aanleiding van deze verkenning is besloten om te investeren in kanoroutes in het Oude Diepgebied. Waterrecreatie – in dit geval kanovaren – biedt een unieke manier om het landschap te ontdekken en meer te leren over de flora en fauna in dit gebied. Daarnaast geeft de gebiedsontwikkeling een impuls aan landrecreatie, het versterken van ondernemerschap en de promotie van het gebied.

3. Probleem / Kans

De mogelijkheden van het Oude Diepgebied voor het versterken van het landschap, de leefbaarheid en toerisme worden onvoldoende benut. De oude Hunze stroomt van stad naar wad en heeft hiermee een (cultuur)historische verbindingsfunctie. Dit is nu echter onvoldoende zicht- en herkenbaar. Het Oude Diepgebied is bovendien een belangrijk onderdeel van bovenlokale ontwikkelingen. Over het algemeen zijn er grote kansen voor:

A. *Het versterken van de landschappelijke structuur en natuurontwikkeling*

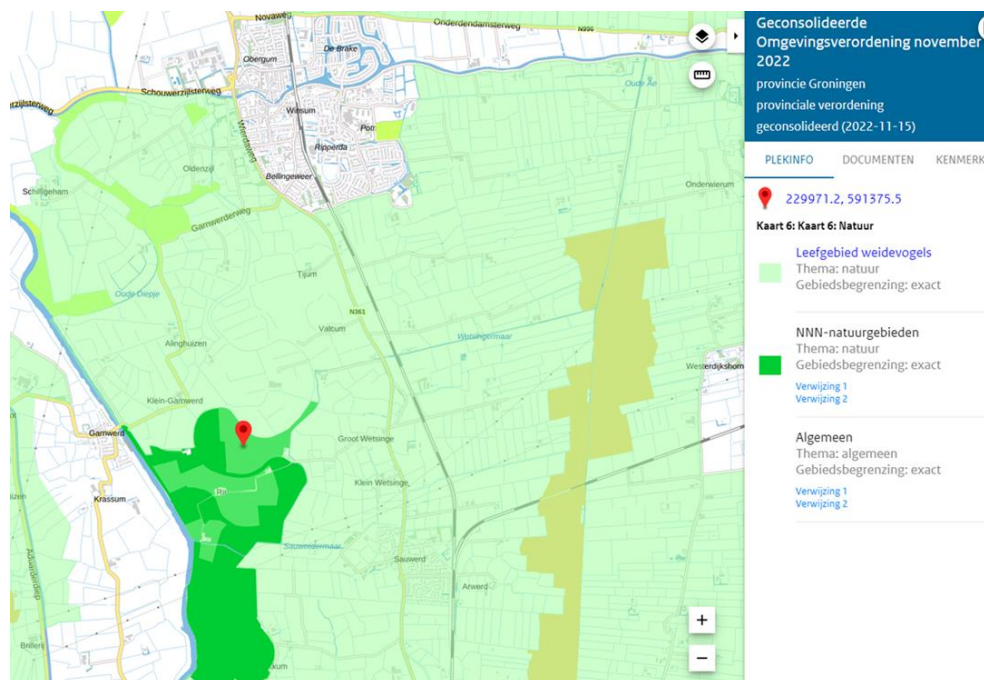
Het Oude Diepgebied is onderdeel van het Reitdiepdal en valt daarmee onder de Hunzevisie 2030 van Het Groninger Landschap. Ooit was de Hunze een kronkelende beek, die Drenthe met de Waddenzee verbond. Waar de Hunzevisie zich voorheen richtte op het gebied tussen Drenthe en het Zuidlaardermeergebied, kijkt de nieuwe Hunzevisie verder noordwaarts, richting de Waddenzee. Eerst door de stad Groningen en vervolgens kronkelend door de oude Hunze-meanders richting het Lauwersmeer, waar het water in de Waddenzee stroomt. De Hunzevisie 2030 streeft ernaar de oude Hunze terug te brengen door in te zetten op natte natuur, waterberging, recreatie, duurzame economische ontwikkeling en waterbeheer.

Figuur 2: de ontbrekende schakels in de Hunzevisie 2023

Vanuit het Landschapsprogramma 380 kV Volverlaten (TenneT-gelden) zijn er middelen gereserveerd voor het waterschap voor de watergangen Wetsingemaar, Oude Ae en het Oude Diepje. Dit biedt mogelijkheden om te investeren in de waterkwaliteit door o.a. het aanleggen van natuurvriendelijke oevers. Waterschap heeft in deze wateren ook een opgave liggen in het kader van Kader Richtlijn Water (KRW), zoals het aanleggen van vispassages en natuurvriendelijke oevers. Een natuurvriendelijke oever draagt bij aan de stabiliteit van oevers, het verbeteren van de waterkwaliteit en het vergroten van de biodiversiteit. Dit is onder andere van belang om weidevogels aan te trekken.

De weidevogel maakt onlosmakelijk onderdeel uit van het landschap. De populaties weidevogels zijn in Nederland zeer sterk achteruit gegaan. De oorzaak ligt onder meer in ontwatering, (over)bemesting en verlies van openheid en rust. Gebleken is dat actief agrarisch beheer, waarbij rekening wordt gehouden met de weidevogels vruchten afwerpt. In het Oude Diepgebied is een groot aantal boeren actief met weidevogelbeheer. Investerings in natuurontwikkeling in dit gebied biedt kansen om het weidevogelgebied te versterken.

Figuur 3: Leefgebied weidevogels en NNN-natuurgebied

B. Het vergroten van het landschappelijk en historisch bewustzijn

Onderdeel van de natuurontwikkeling is natuureducatie. Het is van belang om Groningers en haar bezoekers bewust te maken van dit unieke weidevogelgebied. Bewustzijn versterkt immers het behoud van de weidevogels. Natuureducatie kan niet alleen door het geven van lezingen en het organiseren van workshops. Juist door de recreant en bezoeker mee te nemen in het gebied kan het belang van de weidevogel en het behoud van het cultuurlandschap uitgedragen worden.

Andere kenmerkende elementen in het Oude Diepgebied zijn de Wetsingerzijl, het haventje van Sauwerd, de kerkepaden, wierden en de borgterreinen. Deze landschappelijke en historische elementen vertellen het verhaal van het gebied. Verschillende inwonersinitiatieven laten zien dat hier veel kansen liggen om deze verhalen en dit bewustzijn verder uit te dragen:

- Visie Wetsinge: o.a. het realiseren van ommetjes, het plaatsen van een vogelkijkhut;
- Project Onstaborg: reconstructie van de borg en herinrichting omgeving;

- Schelligheheert: plannen om van de Schelligheheert een boerderij te maken met vele (maatschappelijke) functies.

C. Het vergroten van mogelijkheden voor recreatie en toerisme

Brede welvaart gaat over meer dan alleen ons inkomen, economie of groei. Het gaat over alles dat het 'leven de moeite waard' maakt. Dus ook over onder andere leefbaarheid, kwaliteit van de leefomgeving, sociale samenhang en voorzieningenniveau. De meerwaarde van recreatie en toerisme – waar waterrecreatie onderdeel van is - tweeledig: economisch en sociaal. Op toeristen heeft water als 'uitje' een bijzonder sterke aantrekkingskracht. Een verdere ontwikkeling draagt bij aan een gevarieerd aanbod aan dagactiviteiten, zowel voor inwoners, dagjesmensen en verblijfgasten. Er moet meer ruimte komen voor complete dagrecreatieve netwerken en nieuwe ontwikkelingen waarbij de verbinding land en water wordt versterkt. Door de vaarwegen te verbinden met de wandel- en fietspaden wordt er een impuls gegeven aan de landrecreatie in Het Hogeland. Door kanoroutes in het Oude Diepgebied aan te leggen ontstaat er een verbinding tussen bestaande kanoroutes en kunnen nieuwe arrangementen ontwikkeld worden. Ondernemers in dit gebied hebben toegezegd te willen samenwerken met arrangementen en andere vormen van samenwerkingen om meer bezoekers te trekken.

4. Doelstelling

4.1 Ambitie

Het project 'Het Oude Diepgebied' draagt bij aan de gebiedsontwikkeling, met de focus op natuurontwikkeling, -educatie en -recreatie in het Oude Diepgebied. De ambitie is om de kernkwaliteiten van natuur, landschap en recreatie te benutten en te ontwikkelen en zo te komen tot een meer aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Dit doen we door behoud van zijn kernkwaliteiten centraal te stellen, te werken aan kwaliteitsverbetering en verbindingen te leggen (zowel binnen als buiten de regio).

Er is steeds minder recreatieve ruimte per inwoner in Nederland doordat er vanuit andere functies ook vraag is naar ruimte. Deze druk op de recreatieve ruimte vraagt om actieve bescherming van de kernkwaliteiten van natuur, landschap en cultuurhistorie en het waarborgen van de openheid. Het project 'Het Oude Diepgebied' zorgt voor meer recreatieve ruimte en ook voor meer spreiding van recreanten en bezoekers. Een kwalitatief aanbod aan recreatieve voorzieningen, afgestemd op de behoeften van verschillende doelgroepen, maakt een regio aantrekkelijk om in te verblijven. Ook trekt dit bedrijven aan waardoor er een goed economisch klimaat en een goede balans ontstaat tussen werkgelegenheid en personeelsaanbod.

Naast een aantrekkelijke regio zijn voor haar inwoners wil de gemeente Het Hogeland ook meer bezoekers van buiten de regio trekken. Dit doet de gemeente door haar toeristische kernkwaliteiten te versterken en optimaal te benutten, waardoor het de regio toeristisch meer op de kaart zet. Hierdoor zal de aantrekkingskracht op bezoekers van buiten de regio worden uitgebouwd en de economische impact van recreatie en toerisme aantoonbaar worden vergroot. Uitgangspunt is dat een aantrekkelijke woon- en leefomgeving niet alleen de eigen inwoners dient, maar ook positief bijdraagt aan de aantrekkingskracht op bezoekers buiten de gemeente en de provincie Groningen. Door op deze thema's in te zetten, levert het project 'Het Oude Diepgebied' een bijdrage aan zowel de recreatieve als toeristische ambitie van de regio. De ambitie om bezoekers van buiten Groningen aan te trekken resulteert niet in massatoerisme. De inzet is op kleinschalige, (natuur)toeristen die genieten van de open- en weidsheid van het landschap.

4.2 Doelstellingen

Invulling geven aan de ambitie voor natuur, landschap en recreatie vraagt om heldere keuzes, omdat de budgetten beperkt zijn. De uitdaging is om met de verschillende maatregelen in dit project, koppelkansen tussen recreatie en toerisme, leefbaarheid, stimulering economie en natuur in goede banen te leiden en te benutten. Zo ontstaat er een duurzame recreatieve sector die ten goede komt aan de bezoekers maar ook zeker aan de eigen inwoners. Bezoekers en inwoners moeten het gebied leren kennen en waarderen. Ook moeten de randvoorwaarden aanwezig zijn om recreatie hand in hand te laten gaan met de leefbaarheid en een plus geven op het gebied van natuur. Daarnaast verdient het landschap het om beleefd te worden en om de bezoekers betekenisvol het gebied te laten ervaren. Hierin voorziet het project ook door de verschillende maatregelen die genomen worden en de voorzieningen die gerealiseerd worden. Hierdoor worden er kansen verzilverd die het Oude Diepgebied en de provincie Groningen aantrekkelijker maken. Voor het project 'Het Oude Diepgebied' zijn de volgende doelen gesteld:

Doelstelling 1: Het vergroten van de beleving van het landschap

Het landschap van het Oude Diepgebied vormt een mooi decor voor een recreatieve tocht. Landschappelijke kwaliteit is aanwezig, maar nog niet altijd voldoende zicht- en beleefbaar voor de recreant. Deze doelstelling richt zich op het verbeteren van de recreatieve ontsluiting van het landschap. Wat je niet kunt zien of vinden, kun je ook niet beleven. Denk hierbij aan Toeristische Overstappunten (TOP's), goede informatievoorziening en educatie, en herkenbare bewegwijzering.

Het realiseren van TOP's is een belangrijk middel om te sturen op het gedrag van bezoekers. Hierdoor ondervindt de bewoner en de omgeving minder overlast en cluster je gericht de bezoekersstromen. De fiets-, wandel- en vaarknooppunten komen samen bij TOP's. Dit zijn plekken waar mensen hun auto kunnen parkeren en verder op de fiets of wandelend de omgeving kunnen verkennen. In Sauwerd worden extra parkeerplekken gerealiseerd op de ijsbaan van Sauwerd. Bij vv Winsum zal de andere TOP komen. Hier zijn al voldoende parkeermogelijkheden. Door de TOP's te realiseren bij bestaande parkeerplekken aan de rand van de dorpen, is de landschappelijke impact nihil. Het ontwikkelen van een TOP en parkeerplekken in Garnwerd wordt opgepakt vanuit het NPG project 'Gastvrij Middag-Humsterland'.

Het zijn de verhalen die het gebied meer belevingswaarde kunnen geven. De huidige informatievoorziening in het gebied is onvoldoende, terwijl dit wel belangrijk is voor de gastvrijheid richting bezoekers. Zo is er weinig bebording met informatie aanwezig. Dit willen we verbeteren (voornamelijk bij de TOP's). Hierbij sluiten we aan bij de stijl van Marketing Groningen. Een ander belangrijk onderdeel van informatievoorziening is het 'vertellen van het verhaal' door de inwoners. Het zijn de verhalen die het gebied meer belevingswaarde kunnen geven door middel van video, foto, podcast of augmented reality¹. De kernkwaliteiten – de cultuurhistorische en landschappelijke elementen – worden onderdeel van deze verhalen. Dit zijn onder andere de voormalige Hunze en haar cultuurlandschap, de Wetsingerzijl, de haven van Sauwerd en de Onstaborg. De informatievoorziening over deze bijzondere plekken in de gemeente willen we zo organiseren dat het bijdraagt aan de gastvrijheid richting bezoekers en inwoners, met minimale impact op het cultuurhistorische landschap.

Binnen deze doelstelling past ook de aandacht voor de beleefbaarheid van (natuur)gebieden. Niet alle gebieden kun je in zonder de natuur te verstoren, maar je kunt ze wel beleven, bijvoorbeeld via vogelkijkhutten of uitzichtpunten. Deze worden langs het fiets- en wandelpad geplaatst. Bij het ontwerp van de vogelkijkhutten of uitzichtpunten wordt rekening gehouden met de landschappelijke inpassing.

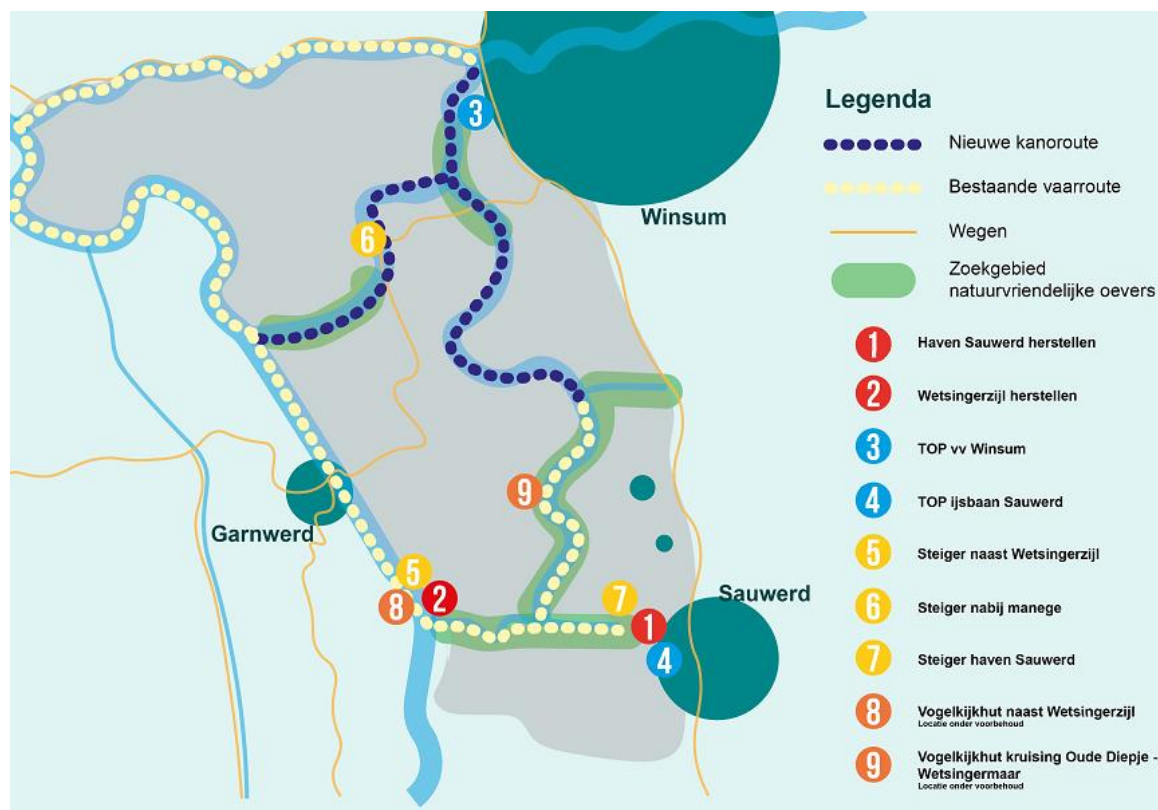
¹ Hierbij wordt een digitaal beeld – vaak een 3D animatie – over de werkelijkheid gelegd. Je verrijkt (augment) de fysieke wereld met digitale informatie

Met deze doelstelling wordt het volgende bereikt:

- Verbeteren van de relatie tussen land en water door fiets-, wandel- en vaarknooppunten met elkaar te verbinden;
- Verbeteren toegankelijkheid van recreatiegebieden;
- Samenhang aanbrengen in het cultuurhistorische aanbod en dit verbinden met het routenetwerk;
- Vergroten van recreatieve routenetwerken voor fietsen, wandelen en varen;
- Realiseren van Toeristische Overstappunten (TOP's);
- Verbeteren zicht- en vindbaarheid van het recreatief aanbod (fysiek en digitaal);
- Verbeteren informatievoorziening over landschap, cultuurhistorische en recreatiemogelijkheden (fysiek en digitaal);
- Verbeteren beleefbaarheid van (natuur)gebieden.

Doelstelling 2: Het doorontwikkelen van het recreatieaanbod

Het Reitdiepdal heeft een aanbod van groene en waterrijke recreatiegebieden en routenetwerken voor wandelen, fietsen en varen. Dit product kan verder doorontwikkeld worden richting het Oude Diepgebied met als doel om meer diversiteit en kwaliteit aan te brengen in het aanbod. Op het gebied van waterrecreatie liggen er kansen voor doorontwikkeling van het aanbod voor doelgroepen kanoërs. De koppeling tussen land en water wordt beter benut door de realisatie van routes en informatievoorzieningen. De doorontwikkeling van het recreatieaanbod betekent ook het verbinden van de pronkjewailen in het gebied (zoals vanuit de kano de Onstaborg bezoeken). Een belangrijke opgave is ook om het kwaliteitsniveau van de routenetwerken goed op orde te hebben en te houden. Het accent ligt bij varen op uitbreiding (kanoroutes), voor wandelen en fietsen ligt het behoud op kwaliteit.

Figuur 4: voorzieningenkaart het Oude Diepgebied

De kanoroutes die gerealiseerd worden binnen dit project, bevinden zich in de driehoek Winsum – Sauwerd – Garnwerd. Dit is onderverdeeld in drie tracés (A, B en C). De kanoroute kan gestart worden bij het Winsumerdiep nabij Marenland en loopt door tot aan ten zuiden van de voetbalvelden van vv Winsum (tracé A). Op deze splitsing loopt de volgende route door in de richting van Sauwerd via de historische loop van het Oude Diepje naar de Wetsingermaar (tracé B). Via de Wetsingermaar kan er richting het Reitdiep worden gevaren en is er een uitstapje mogelijk naar de te ontwikkelen Onstaborg en haven van Sauwerd. Via het Reitdiep kan er weer aansluiting gezocht worden op het noordelijke Oude Diepje (tracé C) waarover – meanderend – weer aansluiting gezocht kan worden op de splitsing van tracé A. Ook kan de langere route over het Reitdiep - via de Schaphalsterzijl – over het Winsumerdiep genomen worden. Startpunten zijn Winsum, Sauwerd en Garnwerd.

De realisatie van de kanoroutes vragen om maatregelen als het vervangen en plaatsen van duikers en overtoeren. Er worden geen ruimtelijke ingrepen gedaan aan de historische watergangen zelf.

Om balans te krijgen tussen natuur en recreatie is doorontwikkeling gewenst, zoals een verbeterde zonering van het gebruik, facilitering van voorzieningen en bewustzijn/educatie over de cultuurhistorische en landschappelijke kenmerken. Aandachtspunt bij de ontwikkeling van het routenetwerk zijn de huidige functies van het gebied. Alle ontwikkelingen moeten met respect voor deze functies en in goed overleg met terreineigenaren worden uitgevoerd. Onderdeel van de balans tussen natuur en recreatie is sturen op het gedrag van bezoekers door middel van verleiding, bewustwording en voorlichting. Dit kan bijvoorbeeld door de openbare ruimte slim in te richten. Een voorbeeld hiervan is het realiseren van aanlegvoorzieningen in de dorpen zelf zodat de recreanten niet op andere plekken aan wal gaan. Ook voorkomen TOP's parkeeroverlast in de dorpen en in het landschap.

Een aantal cultuurhistorische voorzieningen worden hersteld, zoals de Wetsingerzijl en de oude kademuur van de haven van Sauwerd. Deze zullen ook onderdeel worden van het 'verhaal van het Oude Diepgebied'. Naast het herstel van de kademuur, zullen er ook voorzieningen toegevoegd worden bij de haven zoals picknickbanken, een invalidesteiger en een trailerhelling. De authenticiteit van de haven wordt niet aangetast.

Met deze doelstelling wordt het volgende bereikt:

- Versterken van het aanbod voor waterrecreatie;
- Oplossen van knelpunten als gevolg van infrastructurele barrières.
- Verbeteren en beter benutten van relatie tussen land en water;
- Realiseren van meer voorzieningen in het Oude Diepgebied;
- Uitbreiding vaarnetwerk;
- Behouden en aanvullen van de recreatieve routenetwerken voor fietsen, wandelen en varen;
- Bezoekers tussen Stad en Wad verspreiden;
- Het Reitdiepdal naar het noorden verder te ontwikkelen.

Doelstelling 3: Het behouden en ontwikkelen van natuur en biodiversiteit

Het uitgangspunt is dat natuur en biodiversiteit behouden blijven en verstoring tot een minimum beperkt blijft. Niet door het toevoegen van grootschalige gebieden aan bestaande natuurareaal, maar door kwalitatieve verbetering van het bestaande groenareaal. Dit komt de beleving voor de recreant ten goede.

Met dit project worden kansen benut die er zijn voor het uitbreiden en herinrichten van natuurvriendelijke oevers en het aanleggen van kruiden- en bloemrijke bermen en weiden. De Wetsingemaar wordt gebaggerd waardoor deze toegankelijk is voor boten en meer water bergt. Deze werkzaamheden worden grotendeels door het Waterschap uitgevoerd. Hoewel het aanleggen van een natuurnetwerk geen doel is van het project het Oude Diepgebied, draagt het ontwikkelen van

natuurvriendelijke oevers wel bij aan het verbinden, koppelen en behouden van ecosystemen. Beheerders zoeken elkaar op om door samenwerking deze doelen dichterbij te brengen. Momenteel wordt met de beheerders – waaronder het waterschap – onderzocht welke wateren (ook qua landschap) geschikt zijn om natuurvriendelijke oevers te realiseren.

Het Groninger Landschap ziet graag weer Hunzewater stromen door de oude meanders van Drenthe tot aan het wad, zoals het Oude Diepje. Door het Oude Diepje te verbinden met waterwegen als de Wetsingermaar en het Reitdiep komt dit doel steeds dichterbij. Dit resulteert uiteindelijk in schoner water dat door het gebied zal stromen, wat ten goede komt aan onder andere vissen, waterwinbedrijven, waterplanten en recreanten.

Het is van belang om Groningers en haar bezoekers bewust te maken van dit unieke gebied. Natuureducatie kan niet alleen door het geven van lezingen en het organiseren van workshops. Juist door de recreant en bezoeker mee te nemen in het gebied kan het belang en het behoud van het cultuurlandschap uitgedragen worden. Door dit project wordt de ruimte gefaciliteerd aan ondernemers om in te springen door bijvoorbeeld toertochten aan te bieden die zorgen voor 'bewustwording van het unieke gebied'.

Ook zal de haven van Sauwerd 'groener' worden ingericht. De haven en omliggende terrein is erg stenig, weinig uitnodigend en sfeerloos. Om deze entree meer cachet en impact te geven zal een groene 'poort' het dorp landschappelijk markeren. Ook zullen er een aantal voorzieningen zoals picknickbanken en een invalide steiger aangebracht worden. Uiteraard passend bij het gebied en de authenticiteit van de oude haven. Bij materiaalkeuzes (van bijvoorbeeld de steigers) wordt voor duurzame materialen gekozen die passen bij het landschap.

Door het integraal koppelen van natuurdoelstellingen in dit project kan de biodiversiteit worden behouden en verder ontwikkeld. Andersom geldt dat natuuropgaven mogelijk gecombineerd kunnen worden met recreatieve doelstellingen. Natuur en recreatie trekken op deze manier hand in hand op. Aandachtspunt bij het combineren is dat weloverwogen keuzes worden gemaakt om te voorkomen dat recreatie ten koste gaat van de natuur.

Met deze doelstellingen wordt het volgende bereikt:

- Uitbreiden natuurvriendelijke oevers;
- Aanleggen van kruiden- en bloemrijke bermen en weiden;
- Bewustwording inwoners aan eigen invloed op natuur;
- Samenwerking tussen beheerders;
- Aandacht voor koppelen van natuurdoelstellingen aan recreatieve ontwikkelingen en vice versa;
- Vergroten van de zichtbaarheid van het oude patroon van het cultuurlandschap.

Doelstelling 4: Het aantrekken van meer bezoekers van buiten de regio

Op plekken op relatief korte afstand, zoals de stad Groningen, het Reitdiep en Winsum (mooiste dorp van Nederland), is een groot potentieel van bezoekers aanwezig. Deze trekken nu enkel sporadisch het Oude Diepgebied binnen.

Interessante toeristische producten verleiden de bezoekers te komen. Belangrijk is hierbij uit te gaan van eigen kracht en de kernkwaliteiten. Geen grootse nieuwe ontwikkelingen, maar versterken wat er al is. De gemeente Het Hogeland zal samen met Economic Board Groningen een aantal bijeenkomsten organiseren voor ondernemers. Alle ondernemers in het gebied (en omstreken) worden hiervoor uitgenodigd. Het gaat voornamelijk om inspiratiesessies (waar ondernemers hun succesverhalen delen) en ondernemers bijeen brengen om te onderzoeken of en hoe ze meer kunnen samenwerken. Voornamelijk op het gebied van het verhaal van de ondernemers (zoals het verkopen

van lokale producten) ten behoeve van de promotie van het gebied, maar ook qua arrangementen ontwikkelen en de mogelijkheden onderzoeken of er meer rustpunten in het gebied gecreëerd kunnen worden. En ook hoe ondernemers meer bij elkaar kunnen aansluiten op bestaande arrangementen, zoals een B&B met een kanotocht o.i.d. Dit moet leiden tot het uitbreiden van het aanbod voor toeristen, waardoor bezoekers in het dorp fietsen kunnen huren, onderweg horeca tegenkomen, en ze keuze hebben uit verschillende accommodaties. Dit is een kans voor lokale ondernemers (mkb), zoals dorpscafés en fietsenmakers, om klanten aan te trekken. Met dit project worden deze bijeenkomst georganiseerd en gefaciliteerd; het is aan de ondernemers zelf om eventuele toeristische producten te financieren. Na de eerste participatiesessies is gebleken dat de reeds gevestigde vrijetijdsondernemers kansen zien en willen inspringen op de te ontwikkelen plannen uit dit project.

Het leggen van verbindingen tussen bestaande pronkjewailen en het routenetwerk kan dit gebied versterken. Dit vraagt om samenwerking tussen overheden onderling en tussen overheid en ondernemers. Ook regiogrensoverschrijdende routes dragen bij aan het aantrekken van bezoekers van buiten de eigen regio. Een heldere en gerichte marketing van het gebied draagt bij aan deze doelstelling. Samen met promotieorganisaties zoals Promotie Waddenland, Visit Groningen en Routebureau Groningen zal het gebied op de kaart gezet worden. Dit sluit bovendien aan bij de gezamenlijke ambitie van de gemeente Westerkwartier, Groningen en Het Hogeland om het gebied van stad tot het wad zichtbaar en beleefbaar te maken. Met de drie projecten van deze gemeenten – ‘Groningen stad aan de Hunze’, ‘Gastvrij Middag-Humsterland’ en ‘Het Oude Diepgebied’ ontstaat er een parelsnoer tussen de stad en het wad.

De dorpen op de wierden, met hun kronkelende wegen, zijn veelal kleinschalig en niet geschikt om grote groepen bezoekers te ontvangen. Intensieve vormen van recreatie en toerisme passen daarom niet in het Oude Diepgebied. Kennis van het landschap is nodig om het gebied op waarde in te schatten. Daarom is een goede informatievoorziening en marketing over het gebied belangrijk. Met als doel bezinningstoerisme te bevorderen. Op deze manier kan ook sturing gegeven worden aan het bezoek aan het Oude Diepgebied. Samen met de promotieorganisaties en Economic Board Groningen wordt onderzocht welke vormen van informatievoorziening en marketing bij het gebied passen.

Met deze doelstelling wordt het volgende bereikt:

- Invulling geven aan gastheerschap op regionaal niveau (welkom in onze provincie);
- Versterking van de samenwerking tussen markt en overheid;
- Het stimuleren van gezamenlijke toeristische productontwikkeling door ondernemers (arrangementen, streekproducten, rustpunten);
- Werken aan grotere bekendheid van de regio;
- Goede recreatieve verbindingen maken tussen de stad en het ommeland;
- Regiogrensoverschrijdende routes realiseren en benutten voor een optimale verbinding.

5. Resultaat

Na het opleveren van het project Het Oude Diepgebied zijn de volgende resultaten bereikt:

- Voorzieningen zijn gerealiseerd voor het verbeteren van de toegankelijkheid van het gebied:
 - Er zijn Toeristische Overstappunten (TOP's) gerealiseerd in Sauwerd en Winsum;
 - Er zijn Rustpunten gerealiseerd bij en door ondernemers in het Oude Diepgebied (gewenst resultaat);
 - Er is een invalidesteiger gerealiseerd in de haven van Sauwerd;
 - Er zijn picknickbanken gerealiseerd in de haven van Sauwerd;
 - Er is een trailerhelling gerealiseerd in de haven van Sauwerd;
 - Er zijn steigers aangelegd rondom de kanoroutes;
 - Er zijn extra parkeerplekken gerealiseerd in Sauwerd.

- Er zijn kanoroutes gerealiseerd – door het aanpassen/plaatsen van duikers - in het Oude Diepgebied ten behoeve van (natuur)recreatie (de lengte van de nieuw gecreëerde route is in totaal ca. 12km. A-B: 3,2 km, groene lijn: ca. 5km, A-C: 2,8km).
- Er is promotiemateriaal van de recreatieve routenetwerken voor fietsen, wandelen en varen in het Oude Diepgebied ontwikkeld;
- De informatievoorziening over het landschap, cultuurhistorische en recreatiemogelijkheden is gerealiseerd:
 - QR-codes zijn geplaatst langs de fiets-, wandel- en kanoroutes;
 - Verhalen over het landschap, de weidevogels en de verhalen van de inwoners over de geschiedenis van dit gebied zijn in beeld gebracht en te zien via QR-codes;
 - Promotie Waddenland, Visit Groningen en Routebureau Groningen hebben de kanoroutes opgenomen op hun website.
- De Wetsingerzijl is hersteld en hiermee de beeldkwaliteit van een historische herkenningspunt op het Groninger land;
- De oude kademuur van de haven van Sauwerd is hersteld;
- De verharding in de haven van Sauwerd is opnieuw aangelegd;
- Er is beplanting rondom de haven van Sauwerd aangelegd;
- Knelpunten als gevolg van infrastructurele barrières zijn opgelost, zodat er zoveel mogelijk obstakelvrij gekanood kan worden;
- Er zijn vogelkijkhutten gerealiseerd;
- Er is een (kano-)verbinding gemaakt tussen de haven van Sauwerd met de Onstaborg;
- Er zijn bijeenkomsten georganiseerd voor ondernemers. Met als doel ondernemers te stimuleren en adviseren om arrangementen, rustpunten en andere vormen van samenwerkingen te ontwikkelen;
- Er zijn natuurvriendelijke oevers gerealiseerd;
- De Wetsingemaar is gebaggerd waardoor deze toegankelijker is voor boten en meer water bergt;
- Er zijn kruiden- en bloemrijke bermen en weiden aangelegd.

6. Gebruikers

Verschillende partijen hebben baat bij dit project:

- Omwonenden, die er een ommetje maken;
- Dorpsbelangen en -verenigingen, die voorzieningen behouden zien;
- Recreanten, die willen wandelen, fietsen, kanoën en/of willen varen in het Oude Diepgebied;
- Recreatieondernemers, die een groeiende groep recreanten aantrekken;
- Vogelaars, die zeldzame vogels spotten;
- Waterwinbedrijven, die schoon drinkwater winnen;
- Landbouwers, die profiteren van een betere verkaveling;
- Het waterschap, dat de waterveiligheid vergroot ziet en schoner water bereikt;
- Lokale ondernemers, die hun omzet zien stijgen;
- De gemeente Westerkwartier en haar inwoners en ondernemers;
- De provincie Groningen als geheel door verbeterd imago;
- Het Groninger Landschap en Collectief Groningen West, die zich als organisatie kunnen profileren.

7. Samenhang met andere projecten/programma's

7.1 Lokaal aanhaken bij bovenlokale ontwikkelingen

Het Oude Diepgebied moet niet gezien worden als een los project; het is een onderdeel in een groter geheel. Het sluit aan op regionale ontwikkelingen, zoals het Provinciaal programmaplan Nationaal Programma Groningen en de Baanbreker Vrijtijdseconomie.

Baanbreker Vrijtijdseconomie

De Baanbreker Vrijtijdseconomie zet in op de strategische marktpositionering van Groningen. Hierin staat een mix van zingeving, ontmoeting, duurzaamheid en beleving centraal. Het Hogeland kan met waterrecreatie lokaal aanhaken als een puzzelstuk in de grotere beweging van de Baanbreker Vrijtijdseconomie.

Waterrecreatie is een onderdeel van de Baanbreker Vrijtijdseconomie. Op toeristen heeft water als 'uitje' een bijzonder sterke aantrekkingskracht. Een verdere ontwikkeling draagt bij aan een gevarieerd aanbod aan dagactiviteiten, zowel voor inwoners, dagjesmensen en verblijfgasten. Er moet meer ruimte komen voor complete dagrecreatieve netwerken en nieuwe ontwikkelingen waarbij de verbinding land en water wordt versterkt.

Provincie Groningen en Groninger gemeenten

De provincie Groningen heeft de ambitie om waterrecreatie een flinke impuls te geven. Groningen beschikt immers over veel (potentieel) vaarwater; een gevarieerd stelsel van maren, meren en kanalen gekoppeld aan aantrekkelijke natuur en cultuur. Om die redenen hebben de Groninger gemeenten en de provincie in maart 2023 hun handtekening gezet onder een intentieverklaring om gezamenlijk te werken aan een gastvrije waterprovincie, ten gunste van de leefbaarheid en de brede welvaart in de provincie Groningen.

Groningen stad aan de Hunze

De Hunze is een belangrijke, historisch waardevolle, groenblauwe structuur in de gemeente Groningen. Deze oude rivierloop is op sommige delen van het traject nog nauwelijks herkenbaar. In de omgevingsvisie van gemeente Groningen ambitieert de gemeente Groningen om de oude Hunzeloop weer een prominente plek te geven.

Met het herstel van de Hunzeloop wil de gemeente Groningen een stevige (groenblauwe) structuur toevoegen die:

- Het stadslandschap versterkt;
- Sturing kan geven aan nieuwe ontwikkelingen;
- Kan bijdragen aan biodiversiteit, groen en waterberging in stedelijk gebied.

Economic Board Groningen

In samenwerking met Promotie Waddenland, Visit Groningen en Economic Board Groningen worden samenwerkende netwerken van ondernemers gestimuleerd. Succesvolle gebiedsontwikkeling wordt alleen bereikt als overheden, ondernemers, landschapsorganisaties, culturele instellingen en anderen elkaar kennen, weten te vinden en samen plannen gaan ontwikkelen. Daarnaast ligt de focus op het creëren van een ontwikkelde toeristische ecosysteem met de Groningse identiteit. Toeristische ecosystemen zijn fysiek aanwijsbare plekken waar het toeristisch-recreatieve aanbod, infrastructuur, cultuur, erfgoed en natuur op een logische, herkenbare manier bij elkaar komen. Het Oude Diepgebied brengt al deze facetten bij elkaar en kan op die manier bijdragen aan het Gronings toeristisch ecosysteem.

Landschapswerkplaats

Het Groninger landschap mooier, groener en toegankelijker maken van voor bewoners, ondernemers en toeristen. Dat is het doel van de Landschapswerkplaats. Hiervoor worden tien gebundelde initiatieven van en voor Groningers uitgewerkt. Dit gebeurt in samenhang, zodat de initiatieven elkaar versterken. Gemeente Het Hogeland is bij deze uitwerking betrokken.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Mede vanwege klimaatverandering en de stikstofproblematiek is de noodzaak om te werken aan een toekomstbestendig, gezond en duurzaam ingericht landelijk gebied met een langdurig perspectief, de afgelopen jaren steeds duidelijker geworden. Veel van deze opgaven worden via het NPLG opgepakt. Het Provinciaal programmaplan Nationaal Programma Groningen 2024-2029 zoekt bovendien de verbinding met de NPLG doelstellingen.

7.2 Samenhang lokale projecten

Project Onstaborg

Het terrein rondom de voormalige Onstaborg wordt zicht- en beleefbaar gemaakt. Met o.a. een reconstructie met de contouren van de borg en het uitgraven van de voormalige grachten en deze bevaarbaar voor kano's te maken. Binnen het project 'Het Oude Diepgebied' wordt de kanoverbinding vanuit de haven van Sauwerd met de Onstaborg gerealiseerd. In de informatievoorziening en promotie van het Oude Diepgebied wordt ook de Onstaborg meegenomen – als één van de cultuurhistorische elementen in het landschap.

Visie Klein-/Groot-Wetsinge

Deze dorpen zijn bezig met het opstellen van een visie. De wensen vanuit de dorpen zijn deels meegenomen in het project 'Het Oude Diepgebied', zoals de wens om kleinschalige vaarrecreatie te stimuleren en het realiseren van een vogelkijkhut.

Werkzaamheden provincie Groningen

De provincie Groningen gaat in het kader van beheer en onderhoud in 2024/2025 een aantal werkzaamheden uitvoeren. Dit betreft het (deels) baggeren van het Reitdiep en het vervangen/plaatsen van steigers. Deze werkzaamheden komen de doelstellingen van het project 'Het Oude Diepgebied' ten goede.

Gebiedsplan Aduarderdiep

Dit project wordt uitgevoerd door Waterschap Noorderzijlvest en is mede gefinancierd vanuit Nationaal Programma Groningen. Het Aduarderdiep bevindt zich aan de rand van het Oude Diepgebied. Kanoërs die de route het Oude Diepje – Wetsingemaar – Reitdiep – Winsumerdiep kanoën komen langs Aduarderdiep. Aangezien binnen het project Aduarderdiep ook kanosteigers zijn meegenomen, kunnen de kanoërs die de lange kanoroute door het Oude Diepgebied nemen, van deze steiger profiteren en een extra tussenstop maken om het project Aduarderdiep te bekijken.

Schelligheheert

Stichting Landgoed Schelligheheert heeft plannen om van de Schelligheheert een boerderij te maken met vele (maatschappelijke) functies. Het moet een ontmoetingsplek en centrum voor natuur inclusieve voedselproductie worden.

Kunstvloed

Het tweejaarlijkse kunstmanifestatie in Sauwerd en Wetsinge heeft als doel het landschap rond de Groninger wierdendorpen Sauwerd, Groot- en Klein Wetsinge (plus Hekkum en Adorp), gelegen in één van de oudste cultuurlandschappen van Europa, in de schijnwerpers plaatsen. Dit doet Kunstvloed door het landschap te 'versterken' met hedendaagse kunst. Onderdeel van dit project is

het realiseren van een dorpsommetje: een prettige route voor dorpsbewoners om in de directe omgeving een dagelijkse wandeling te maken. Op de route worden kunstwerken (1 kunstwerk per editie van Kunstvloed) geplaatst die het verhaal van het gebied verteld. Deze route is zo'n 7,5 kilometer lang en voert door Sauwerd, Klein en Groot Wetsinge, De Raken en Hekkum. De route gaat over het Oude Diepje, langs het Reitdiep en imposante boerderijen en bijzondere huizen in het Oude Diepgebied.

Town Deal

Het gebied tussen stad Groningen, Bedum en Winsum is onderwerp van de Town Deal tussen Het Hogeland en het ministerie van Binnenlandse Zaken. In dit gebied komen veel opgaven samen waaronder woningbouw, transitie van de landbouw en vergroten van de recreatieve aantrekkingskracht van het gebied. Met de Town Deal wil de gemeente juist vanuit sociale waarden verkennen hoe de ruimtelijke ambities in het gebied een plek kunnen krijgen. Op dit moment wordt aan een projectplan voor de Town Deal gewerkt waarin de afbakening van het traject vorm krijgt. De intentie is het opleveren van een ambitiedocument.

8. Koppeling met het provinciale programmaplannen

Thematisch programmaplan Nationaal Programma Groningen 2019-2023

Naast dat het project samenhangt met andere projecten die neerslaan in het Oude Diepgebied, sluit het bovendien goed aan op het Thematisch programmaplan Nationaal Programma Groningen van de provincie Groningen, met een looptijd van 2019-2023. De ambities komen sterk overeen met het thema 'Ons Groninger Landschap', waarbinnen vrijetijdseconomie een belangrijke pijler is. Er wordt immers onder andere ingezet op toeristisch-recreatief routeaanbod dat koppelingen zoekt met culturele en landschappelijke verscheidenheid, bijdragend aan de toeristische potentie van Groningen.

Provinciaal programmaplan Nationaal Programma Groningen 2024-2029

Ook ziet de gemeente een sterke samenhang met het Provinciaal programmaplan Nationaal Programma Groningen 2024-2029. Het provinciaal programmaplan zet in op grote provinciale ontwikkelingen, waaronder de Baanbrekers (waarvan vrijetijdseconomie er één is). Dit provinciaal programmaplan vraagt om grote bovenlokale investeringen waarbij samen opgetrokken dient te worden met andere gemeenten. Hoewel het project rondom het Oude Diepgebied geen bovenlokale samenwerking vereist, is haar effect wel bovenlokaal. Zo loopt het beoogde traject over het Reitdiep langs Garnwerd waardoor ook de gemeente Westerkwartier zal profiteren. Daarnaast wordt het historisch verhaal van het oude mareng gebied verteld door het gebied weer beleefbaar te maken en in ere te herstellen, geheel in lijn met de Hunzevisie voor 2030 van het Groninger Landschap. Bovendien sluit het Oude Diepgebied aan op het Reitdiep, een belangrijke historische waterweg die veel toeristen trekt voor recreatie. Dit toerisme kan beter gespreid worden, wat ten goede komt aan de leefbaarheid in de omliggende dorpen.

Niet alleen heeft het project daardoor een regionale uitstraling, maar sluit het om een aantal redenen ook goed aan op de gestelde doelen in het provinciaal programmaplan. Ten eerste wil de provincie inzetten op de pijler Landelijk Gebied, waar ingezet wordt op thema's die niet direct financieel zijn vanuit het NPLG, maar wel bijdragen aan integraliteit van projecten, zoals landschappelijk-recreatieve maatregelen. Het project rondom het Oude Diepgebied lijkt bij uitstek zo'n landschappelijk-recreatieve maatregel te zijn. Ten tweede wordt binnen de pijler Landelijk Gebied de ontwikkeling van het Reitdiep/Middag-Humsterland specifiek uitgelicht. Dit gebied wordt aangemerkt als een gebied met hoge potentie voor vrijetijdseconomie dat versterkt kan worden door het aanleggen van verbeterde recreatieve infrastructuur en verbeterde landschapsontwikkeling. Een derde reden is dat Hunze-Groeningen als gebied ook valt onder de pijler Landelijk Gebied. Voor dit gebied stelt het provinciaal programma middelen beschikbaar om delen van de Hunzevisie 2030 te realiseren, welke zich richt op herstel van de Hunze van bron tot monding. Deze bijdrage is bedoeld voor maatregelen die niet via

het NPLG gerealiseerd kunnen worden, zoals recreatieve voorzieningen en natuur inclusieve maatregelen. Dit is overeenkomstig met de ambities in het Oude Diepgebied, waar ook de doelen van de Hunzevisie 2030 worden nagestreefd.

Kortom, het project rondom het Oude Diepgebied omvat veel elementen die bijdragen aan de doelstellingen uit het thematisch programmaplan en het provinciaal programmaplan van de provincie Groningen.

9. Planning

Voorbereiding 2024 - 2025

In 2024 wordt het definitieve projectplan opgesteld. Voor het project wordt een projectaanvraag voor financiering vanuit het provinciaal en gemeentelijk trekkingsrecht in september 2024 ingediend bij de beoordelingscommissie Nationaal Programma Groningen. De definitieve besluitvorming omtrent financiering vanuit Nationaal Programma Groningen vindt in december 2024 plaats. Ook de andere benodigde cofinanciering zal in 2024 aangevraagd worden, o.a. bij TenneT.

Tegelijkertijd zullen er concrete afspraken gemaakt worden met de betrokken partijen over rollen, taken en verantwoordelijkheden binnen het project.

Voor de meeste werkzaamheden zijn vergunningen nodig. In de Omgevingswet is het betrekken van de omgeving van belang. Hiervoor is in de verkennende fase al intensief gesproken met direct betrokken overheden, natuurorganisaties, ondernemers en directe omwonenden. In de planvoorbereiding zullen deze partijen ook betrokken worden. Met name de infrastructurele werkzaamheden in het weidevogelgebied zullen goed gepland en gecommuniceerd moeten worden (buiten het broedseizoen om).

Uitvoering 2025-2027

Na het doorlopen van de procedures kan de uitvoering van start gaan. De verwachting is dat de uitvoering in de zomer 2025 van start kan gaan. Dit heeft vooral te maken met het broedseizoen van de vogels. Het aanleggen van de natuurvriendelijke oevers en infrastructurele aanpassingen in het landschap zullen na het broedseizoen kunnen plaatsvinden. Andere activiteiten zoals de voorzieningen in de haven van Sauwerd, het aanleggen van parkeerplekken, informatievoorzieningen kunnen eerder in 2025 plaatsvinden. Het project zal eind 2026 afgerond worden.